

Kahramanmaraş İlinin Ekoturizm Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi

Mücahit PAKSOY^{1*} Şahika Yıldız AÇIKSARI¹

¹Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü,
Kahramanmaraş

*Corresponding author: mpaksoy@ksu.edu.tr
ORCHID: 0000-0002-1037-1548
Received:26.10.2023 Accepted:22.12.2023

Özet

Toplumların ruh, beden sağlığı, hayat kalitesini koruma ve geliştirme adına çevre dengesi vazgeçilmez bir faktördür. Günümüzde artan nüfus, konut ve trafik yoğunluğu ile endüstrileşmenin getirdiği yorucu iş hayatı insanları şehir yaşamı dışındaki doğal alanlara yöneltmektedir. Nitekim insanlar bu ekolojik ortamlarda kentsel yaşamın sebep olduğu fiziksel ve zihinsel tahribattan bir bakıma kurtulmakta, beden ve ruhen iyileşmektedir. Ayrıca sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmanın önemli unsurları arasında ekoturizm sektörünün olması bu çalışmanın önemini arz etmektedir. Bu çalışmada, ekoturizm kapsamında Kahramanmaraş ili sınırları içinde bulunan Başkonuş Yaylası ve Yavşan Tabiat Parkı incelenmiştir. Araştırmanın ana materyalini, Orman Genel Müdürlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı, tez, makale ve internetten sağlanan ikincil veriler oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ekoturizm Kırsal Turizm, Kahramanmaraş

Ecotourism Potential of Kahramanmaraş Province in Türkiye

Abstract

Environmental balance is an indispensable factor in protecting and improving the mental, physical health and quality of life of societies. Today, increasing population, housing and traffic density, and the tiring work life brought by industrialization direct people to natural areas outside of city life. As a matter of fact, in these ecological environments, people get rid of the physical and mental damage caused by urban life and heal physically and spiritually. In addition, the fact that the ecotourism sector is among the important elements of social, cultural and economic development makes this study important. In this study, Başkonuş Plateau and Yavşan Nature Park, located within the borders of Kahramanmaraş province, were examined within the scope of ecotourism. The main material of the research was created by the General Directorate of Forestry, the Ministry of Culture and Tourism, theses, articles and secondary data obtained from the internet.

Keywords: Ecotourism, Rural Tourism, Kahramanmaraş

1. Giriş

Ekoturizm, 1991 yılında Uluslararası Ekoturizm Topluluğu tarafından ‘yerel halkın doğal alanları ve çevreyi korumaktan sorumlu olarak yaptığı seyahat’ olarak tanımlanmıştır. Dünya Koruma Birliği’nin 1996 yılındaki ekoturizm tanımı ise ‘yerel halkın, doğal alanların tadını çıkarmak amacıyla çevreyi koruyarak ve kültürel değerlere sahip çıkarak yaptığı seyahat’ olarak ifade edilmiştir [1]. Her iki açıklamada da doğal ve kültürel değerlerin korunarak turizme açılmasına vurgu yapılmıştır. Ekoturizm bu açıklamalara uygun şekilde gerçekleştirildiğinde,

hassas ekosistemlerin korunması ve bu bölgelerin çevresinde hayatını devam ettiren nüfusun sosyo-ekonomik kalkınması için önemli bir faktördür [2].

Dünyada ve Türkiye’de ekoturizm faaliyetleri için en uygun alanlar olarak ulusal parklar görülmektedir. Ekoturizm hedefi çevreyi korumaya ve gelecek nesillere sağlıklı olarak bırakmak anlayışı olarak ifade edilmektedir [3]. Bu anlayış çerçevesinde korunan alanların sadeliği turizmin yönünü kıyılardan dağlara, ormanlara ve kültürel alanlara doğru değiştirmesine sebebiyet vermektedir [4].

Türkiye'deki koruma alanları; milli park, tabiat parkı, tabiatı koruma alanı, tabiat anıtı, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahası, yaban hayvanı üretme istasyonu, özel çevre koruma alanı, doğal ve arkeolojik sit alanları, muhafaza ormanları, tohum ve gen bahçeleri gibi disiplinler olarak kaydedilmiştir [5]. Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü’nün (2023) verileri doğrultusunda Türkiye’de 48 adet Milli Park, 266 adet Tabiat Parkı, 31 adet Tabiatı Koruma Alanı, 110 adet Tabiat Anıtı, 85 adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası mevcuttur [6].

Orman Genel Müdürlüğü’nün eko-turizm alanında 2017 yılından itibaren yaptığı çalışmalar neticesinde Türkiye turizmine 90 adet eko-turizm alanı ile kırsal kalkınmaya ve Türkiye ekonomisine yıllık 1 milyar TL fon kazandırmıştır. 2028 yılı sonu itibariyle toplam 200 adet ekoturizm alanı tesis edileceği belirtilmiştir. Şimdiye kadar oluşturulan 90 ekoturizm bölgesini yaklaşık 4 milyon kişi ziyaret etmiştir. 2023 yılı sonunda bu sayının 5 milyon kişi olması beklenmektedir [7].

Araştırma alanını oluşturan Başkonuş Yaylası ve Yavşan Tabiat Parkı, Kahramanmaraş ve çevresinde gününbirlik ekoturizm amaçlı faaliyetlerin yapıldığı önemli alanlardandır. Bu çalışmanın amacı söz konusu alanların coğrafi özelliklerini ortaya koyarak ekoturizm potansiyeli açısından değerlendirilmesidir.

2. Materyal ve Metot

Araştırmanın ana materyalini, Orman Genel Müdürlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı, tez, makale ve internetten sağlanan ikincil veriler oluşturmuştur.

3. Araştırma Bulguları

3.1. Araştırma Alanı

Araştırma alanını oluşturan Kahramanmaraş Akdeniz Bölgesi ile Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin birleştiği alanda bulunmakta olup, alanının büyük bir bölümü Akdeniz Bölgesi, kuzey bölümü Doğu Anadolu Bölgesi ve güneydoğu bölümü ise Güneydoğu Anadolu Bölgesi sınırları içerisinde yer almaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Araştırma Alanının Lokasyon Haritası

Kahramanmaraş Türkiye'nin, 14.327 km²'lik yüzölçümü ile 11. nüfusa göre 18. büyük ilidir. Topraklarının %59,7'si dağlarla, %24'ü plato ve yaylalarla %16,3'ü ovalarla kaplıdır. Deniz seviyesinden 568 m. yüksekte olup, ilin kuzey kesimleri oldukça dağlıktır. Yeryüzü şekilleri genellikle Güneydoğu Toroslar'ın uzantıları olan dağlardan ve bunlar arasında kalan çöküntü ovalardan oluşmuştur. Kahramanmaraş dağlarının yüksek kesimleri genellikle çıplak kayalıklardan oluşmaktadır. Alt kuşaklar orman dokusu ile örtülüdür.

Kahramanmaraş, Akdeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin birbirine en çok yaklaştığı alanda yer alır. Coğrafi konumu ve diğer faktörlerin de etkisi ile üç farklı iklim tipi arasında "Bozulmuş Akdeniz İklimi" ne daha yakın bir iklim özelliği gösterir. İlin güneyinde Akdeniz iklimi, kuzeyinde kara iklimi görülür. İlde yazlar sıcak, kışlar soğuk geçer. Bununla birlikte il topraklarının Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin geçiş alanında yer alması, ildeki iklim şartlarının farklılaşmasına neden olmuştur [8].

Kahramanmaraş'ın ekonomik yapısı Cumhuriyet'in kuruluşundan 1980'li yıllara değin tarım, hayvancılık ve küçük el sanatlarına dayalı olarak gelişme göstermiştir. Gerek coğrafi konumu gerekse de iklim yapısının ekip biçmeye elverişli olması nedeniyle başlarda tarım, ekonominin öncü sektörü olmuştur. Kahramanmaraş'ın 1984 yılından sonra kalkınmada öncelikli iller arasına girmesiyle birlikte kente verilen teşvikler sonucunda tekstil sektörüne yönelik önemli yatırımlar gerçekleştirilmiştir. Teşvikten en fazla yararlanan sektörler tekstil ve gıda sanayi olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçmişten gelen geleneksel el sanatlarından alüminyum ve bakırcılığın uzantısı olarak metal mutfak eşyaları sektörü de aynı sanayileşme eğiliminden payını oldukça önemli ölçüde almıştır. Bu sebepten ötürü metal mutfak eşya sektörü tekstilden sonra gelen ikinci önemli sektördür. Tarım ve gıda sektörlerinde ise bazı ürünlerde Türkiye'deki üretimin en yüksek seviyelerine ulaşılmıştır. Tarıma dayalı sektörlerden toz ve pul bibercilik sanayileşmeye paralel olarak gelişme eğilimindedir. İlin Türkiye'de ün kazanmasına yola açan dondurma sektörü en hızlı gelişen sektörler arasındadır [9].

Kahramanmaraş'ın coğrafi konum ve son yıllardaki büyüyen nüfus potansiyeli göz önüne alındığında, ekoturizm açısından sahip olduğu değerlerin bilinçli bir şekilde kullanılması yörenin gelecek dönemlerde gelişimini arttıracaktır.

3.2. Başkonuş Ekoturizm Alanı

16 hektar yüzölçümüne sahip Başkonuş Yaylası Türkiye'nin Doğu Akdeniz Bölgesi'nde yer alıp Kahramanmaraş İli sınırları içerisinde bulunan Başkonuş Dağı'nın 1300 m yükseltilerinde, Kahramanmaraş kentine 55 km uzaklıkta bulunmaktadır. Geniş bir floraya sahip olan Başkonuş Dağı 55'i endemik 528 taksona sahip bir bölgedir. [10]. Başkonuş Dağı Meşe, kayın, gürgen, akcağaç, ıhlamur, ceviz vb. yapraklı türlerin hâkim olduğu bir bitki örtüsüne sahip olmakla beraber bu bitki örtüsüne yükseklerde toros göknarı ve sedir, alçak rakımda ise yine plantasyon ile gelen kızılçam ve karaçam türleri iştirak etmektedir. Ağaççık ve çalı türlerinde ise, orman gülü, defne, kocayemiş, karayemiş vb. bulunmaktadır [11].

Başkonuş ekoturizm alanı 1987 yılında geyik üretme istasyonu olarak kurulmuş, yıllar sonra geyikler doğaya bırakılmıştır. Orman yürüyüşlerinde geyik gurupları ile karşılaşma ihtimali çok yüksektir. Konaklama alanının rakımı 1325 m civarındadır. Yaz ve kış aylarındaki farklı güzellikleri ile turistleri ağırlamaktadır. Yaylanın giriş kısmı A tipi mesire alanı olarak düzenlenmiştir. Bu alan sınırları içinde kır lokantası, bungalov orman evleri, spor alanları, çadır kamp alanı, karavan kamp alanı, piknik alanları, çocuk oyun alanları ve yürüyüş yolları bulunmaktadır. Yaylada faaliyet gösteren turizm tesisi, 7'si süit oda olmak üzere toplam 15 oda, 34 yatak, 50 kişilik yemek salonu, 80 kişilik yemek salonu, mini hayvanat bahçesi, çocuk oyun parkı, 30 araçlık açık otopark ile faaliyet göstermekte olup, Kültür ve Turizm Bakanlığından kırsal turizm tesisi sınıfında Turizm İşletme Belgesi almıştır [12].

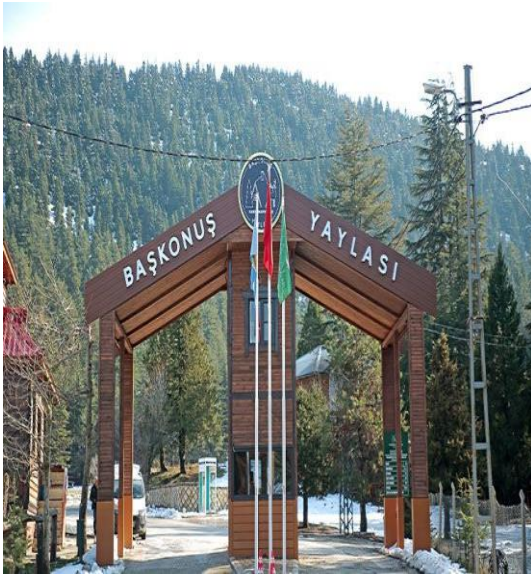
Bitki örtüsünün zenginliği, yaz aylarındaki serin iklimi ve ulaşım imkanının kolay olması nedeniyle Kahramanmaraş başta olmak üzere komşu şehirlerden çok sayıda yerli turisti ağırlamaktadır. İlk olarak 1987 yılında 4 hektar arazide Kızıl Geyik (*Cervus elaphus*) üretim istasyonu kurulan bu ekoturizm bölgesi 1995 yılında B tipi Orman İçi Dinlenme Yeri olarak bölge halkının kullanımına açılmıştır.

Başkonuş Yaylası'nda yapılabilecek faaliyetler olarak:

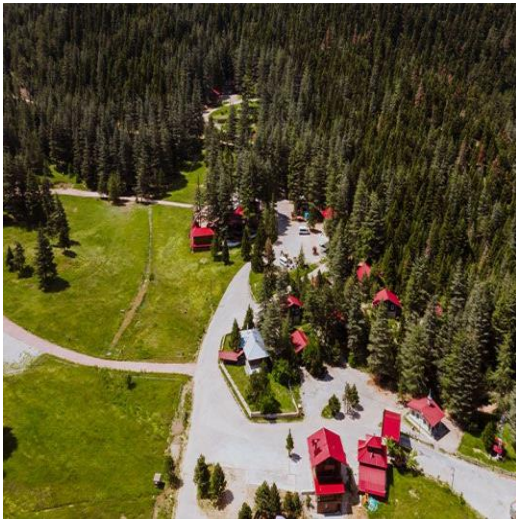
- Doğa yürüyüşü (Trekking)
- Serbest Yürüyüş
- Dağ Bisikleti
- ATV
- Kızak
- Özgür Hayvan Bahçesi

- Çocuk Oyun Parkı
- Yoga
- Nefes Terapisi
- Kuş Gözlemciliği
- Vahşi Yaşam Fotoğrafçılığı
- Botanik Yaşam ve Endemik Bitki Örtüsü İzleme
- Fotoğraf Safarisi
- Binicilik Maneji

Sıralanabilir. Ayrıca bu bölgenin iklim ve doğal ormanlık havasının insan sağlığına faydasından dolayı ziyaretçiler karavan ve orman evlerinde konaklamayı diğer etkinliklerden daha fazla tercih etmektedir.

Resim1,2. Başkonuş Eko-turizm Alanının Girişinden Görüntüler

Resim 3,4. Başkonuş Ekoturizm Alanındaki Bungalov Evlerinden Görüntüler

Resim 5,6. Başkonuş Ekoturizm Alanındaki Kamp Alanlarından Görüntüler

3.3. Yavşan Yaylası Tabiat Parkı

Milli Park tanımı tehdit altındaki doğal alanların daha etkin korunması için kanuni olarak güvence altına alınmıştır. Söz konusu alanlar için fiziksel bir takım ölçüt ve değerler belirlenmiştir. Türkiye’de ilk kez 1956’da yürürlüğe giren 6831 Sayılı Orman Kanunu kapsamında, Milli Park alanlarının tanımı belirtilmiştir. 09.08.1983 tarih ve 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu, bu tür alanlar için özel bir kanun olarak ifade edilmiştir. Kanunun “tanımlar” kısmında, Milli park; “bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları” olarak tanımlanmıştır [13].

Dünya Koruma Birliği ise, (IUCN, 2011) Milli Parkları: “Bir veya birden fazla ekosistemin ekolojik bütünlüğünü bugün ve gelecek nesiller için korumak, doğal çevrenin işgalini ve sömürülmesini engellemek, ve çevreyle uyumlu biçimde bilim, eğitim, rekreasyon ve ziyaretçi faaliyetlerinin gelişimini tesis etmek amaçları için ayrılmış (kara/deniz) doğa parçaları” olarak ifade etmiştir [14].

İnceleme alanı olan Yavşan Yaylası Tabiat Parkı, Akdeniz Bölgesi’nde, Kahramanmaraş ili, Onikişubat ilçesi sınırları içerisinde bulunmaktadır. Kahramanmaraş il merkezine 36 km uzaklıkta yer alan ve 348 hektarlık alanı kapsayan Yavşan Yaylası ve çevresi, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü’nün teklifi ve Bakanlık Makamının 15.12.2009 tarihinde onayıyla Türkiye’nin 39. tabiat parkı olarak ilan edilmiştir. Tabiat Parkının güney kısmındaki 238 hektarlık alan, 600-700 yaşlarında sedir ağaçları, çeşitli endemik flora ve fauna türlerini bulundurmaktadır. Bitki türleri açısından oldukça zengin olan yaylada yapılan bilimsel çalışmalar sonucunda, 67 familyaya ve 287 cinse dağılmış 534 takson bulunduğu tespit edilmiştir. Söz konusu bitkilerden 68’i (%12,7’ü) endemiktir. Alanda, iğne yapraklı türlerden Türkiye’de doğal olarak yetişen Toros Göknarı (*Abies cilicica*), Toros Sediri (*Cedrus libani*), karaçam ile ardıç, yapraklılardan titrek kavak ve meşe türleri yayılım göstermektedir. Dere içlerinde yabani ceviz bulunmaktadır. Saha değişik türde yaban hayvanına ev sahipliği yapmaktadır. Yabani hayvan olarak; yaban domuzu, kurt, tilki, tavşan ve değişik kuş türleri bulunmaktadır [15].

Bu turizm bölgesi için komşu illerden gelen ziyaretçilere bu alandaki bitki türlerinin tanıtılması, doğa koruma sorumluluğunun geliştirilmesi, doğal kaynakların korunmasına ve

sürdürülebilirliğine yönelik çeşitli çalışmalar yapılmıştır [16]. Ayrıca saha yayla özelliği nedeniyle bazı bölümlerinde mevsimsel olarak yaylacılıkta yapılmaktadır. Yöre halkı tarafından şifalı suları nedeniyle hasta insanların şifa bulması için sağlık amaçlı kullanılmaktadır. Saha içerisinde 2 adet otopark, tuvalet, piknik üniteleri ve bulaşık yıkama yerleri mevcuttur.

Yavşan yaylası ülkemizde doğal olarak yetişen ağaç türlerinde Toros Göknaarının kuzey yarımküredeki yayılış alanının en doğusunu oluşturur. Ayrıca Lübnan Sedirinin saf ve karışık en güzel meşcerelerinin bulunması nedeniyle Türkiye'nin en doğal ve güzel yerlerinden birisidir [17].

Resim 7,8. Yavşan Tabiat Parkının Girişinden Görüntüler

Resim 9,10. Yavşan Tabiat Parkının Ormanlık Alanından Görüntüler

4. Sonuç ve Öneriler

Ekoturizmin doğaya ve doğal kaynaklara yakından ilgili olması onu diğer sektörlerden farklı bir sektör haline getirmiştir. Nitekim bu endüstrinin sürdürülebilir olması için sosyo-kültürel ve çevresel anlamda ortaya çıkabilecek etkileri önceden tahmin etmek ve buna göre politika ve strateji belirlemek gerekmektedir. Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesinde doğal kaynakların doğru yönetilmesi yanında eğitim, kültür ve sosyal tutum ve davranış biçimi de içermektedir.

Kahramanmaraş ili incelenen Başkonuş Yaylası ve Yavşan Tabiat Parkı hariç daha birçok tabiat zenginliğine sahiptir. Bu zenginliğin gerek ülkemizde gerekse ülke dışında tanıtım çalışmalarının artırılması gerekmektedir. Ayrıca mevcut alanlarda sosyal alanların geliştirilmesi ve alternatif turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi önem arz etmektedir.

Kaynaklar

- [1] Wood, M.E. (2002). Ecotourism: Principles, Practices & Policies for Sustainability. United Nations Environment Programme Division of Technology, Industry and Economics. Paris, France.
- [2] Yürük, E.Ö.(2003). Turizmin Geleceği: Eko Turizm. Standart, 500: 68-71.
- [3] Akşit, S. (2007). Doğal Ortam Duyarlılığı Açısından Sürdürülebilir Turizm. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,1(23): 441-460.
- [4] Tıraş, M. (2008). Kahramanmaraş'ta Gününbirlik Rekreasyon Alanına Bir Örnek: Başkonuş. Doğu Coğrafya Dergisi, 13(20): 35-44.
- [5] <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/18/Korunan-Alan-Istatistikleri> (Erişim:08.10.2023).
- [6] <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/29/Tabiat-Anitlari> (Erişim:08.10.2023).
- [7] <https://www.ogm.gov.tr/tr/haberler/ormanlik-alanlarin-alternatifi-orman-parklari-ve-ekoturizm-alanlari> (Erişim:08.10.2023).
- [8] <https://www.kahramanmaras.bel.tr/kesfedin/kahramanmarasin-cografyasi> (Erişim:08.10.2023).
- [9] <https://www.dogaka.gov.tr/dogu-akdeniz/kahramanmaras/sanayi> (Erişim:08.10.2023).
- [10] Doygun, H., Zülkadiroğlu, D., Ekşi, I. (2021) Başkonuş Mesire Yeri'nden (Kahramanmaraş) Sağlanan Ekosistem Hizmetlerine Yönelik Algının İncelenmesi. Çukurova Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi, 36(2): 219-230.
- [11] <https://www.ogm.gov.tr/tr/yararli-bilgiler/mutlaka-gormelisiniz/kahramanmaras-baskonus-yaylasi-ekoturizm-alani> (Erişim:08.10.2023).
- [12] <https://www.baskonusyaylasi.com/detay/942/baskonus-yaylasi> (Erişim:08.10.2023).
- [13] https://www.ktu.edu.tr/dosyalar/ormanmuhendisligi_cb276.pdf (Erişim:08.10.2023).
- [14] Şahbaz, R. P., Altınay, M. (2015). Türkiye'deki Milli Parkların Rekreasyon Faaliyetleri Açısından Değerlendirilmesi. Turizm ve Gastronomi Çalışmaları Dergisi,135(3):1-11.
- [15] <https://kahramanmaras.ktb.gov.tr/TR-152515/yavsan-yaylasi.html> (Erişim:08.10.2023).
- [16] Özkan, Ç.Ö., Kalınkütük, H. , Kalınkütük, K. , Abdurrahmanoğulları, A., Özkan, Ö. & Özkan, A.(2020).Yavşan Yayla Parkı Tanıtımı. Karadeniz Mühendislik ve Bilim Dergisi, 3(1): 5-7.
- [17] Uslu, Ömer S., & Kaya, A. R. (2019). Kırsal Turizm Alanında Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) Destekleri: Kahramanmaraş Örneği. International Journal of Social and Economic Sciences,5(2):17-24.